

Breve over havet

Et nordfynsk husmandshjems åndelige testamente

Af *H. F. Rasmussen*

Skønt arnested for flere åndelige vækkelser, der herfra bredte sig over det hele land, har Fyn ikke noget godt navn i Danmarks kirkehistorie. Måske er det fynboernes egen skyld. De har været værst mod deres egne. Peter Larsen Skræppenborg talte i 1830-erne om „dette formørkede Fyn“. Og forstander Rasmus Nielsen på Sørslev Højskole skrev i skolens jubilæumsskrift i 1907, at kun de egne på Fyn, der havde været heldige med deres præst, kunne opvise et „Aandens Liv“, og det held havde man bestemt ikke haft på Sletten! (Se Carlsen-Skiødt: *Andeligt Liv i Odense og paa Nordfyn*).

Bedre bliver omdømmet ikke i verdslige historikers beskrivelse. Professor K. Fabricius slutter pænt trop i en opsats om „Fyn i Historien og Fyns Historikere“ (*Fynske Aarbøger 1 – 1939*): „Det var en aandelig død Tid, da de traadte frem for smaa halvandet Aarhundrede siden, hvis vi tør dømme ud fra de Skildringer af Livet paa Nordfyn, som er levnet os. I Bøndergaardene fandtes ingen Interesse ud over den materielle. I de lange Vinteraftener laa Karlene gerne paa Bænkene og strakte sig uden Sysselsættelse. I Præstegaardene stod det ikke meget bedre til. Ved de fleste Selskaber var L'hombrespil og Drikkeviser til Puncheglasset Hovedunderholdningen.“

Andre mere personlige vidnesbyrd kan lægges til. Da min oldefaders søster, Kirsten Mortensen, i 1914 var begravet fra Norup kirke, sluttede mindesamværet med, at degnen fremsagde følgende „bordvers“:

Nu siger vi alle tak for mad.
Vi åd og drak så længe, vi gad.
Suppen var kraftig, stegen saftig,
desserten delikat, vinen krabat.
Tiden er omme. Velbekomme!

(Fortalt af min faster og onkel, som var med.)

Dette billede yder ikke nordfynboerne fuld retfærdighed, og det er da grunden til, at jeg her offentliggør nogle breve i familiens eje. Muligvis kan de også udfylde et af de mange huller i kirke-

*Jens Mortensen, husmand og væver i Rostrup, Skamby sogn,
f. i Vekslund, Skeby sogn 1833, død i Rostrup, Skamby sogn
1907.*

Anne Marie Alexandersen, g.m. Jens Mortensen, f. i Egense, Norup sogn 1834, død i Rostrup, Skamby sogn 1898. Fotografi af kultegning.

historikernes viden om Nordfyn i sidste halvdel af forrige århundrede.

Min faders morforældre boede hele deres liv sammen på Rostrup mark i Skamby sogn. 1860, den 14. juni var Jens Mortensen, husmand og væver fra Vekslund i Skeby sogn, blevet gift med Anne Marie Alexandersen, af Rostrup mark. Nogle få måneder før var der åbenbart sket noget med dem, som satte spor resten af deres liv. Bag på et vigtigt dokument har han skrevet hendes navn og deres bryllupsdag. Men desforuden står der: Den 6. februar 1860 var der Forsamling hos Christian Madsen i Bolmerod af Jens

Wæver i Aarslev. Og under de to udsagn har han føjet til: Æret være Gud i det Høje. En indirekte meddelelse om deres omvendelse.

Anne Marie fødte ham 7 børn. Den første, som var en pige, døde som spæd af strubehoste, en dreng druknede 3 år gammel i en dam uden for huset. Den yngste søn var, som vi skal se, svagelig og døde før hende. Så var der to sønner, som begge rejste over havet, den ene til Australien, den anden til Amerika. Tilbage havde de to piger, den ene min farmoder, Kirsten, som blev født, mens han var soldat i 64. Det er hendes dåb, der omtales. Den anden hed Dorthea og blev i hjemmet. Hun kaldes i brevene Thea.

Martin Theodor var håndværker og startede i U.S.A. som murer, men han lod sig uddanne på Dana College i Blair, Nebraska, og blev præst i Den forenede Dansk-evangelisk-lutherske kirke. Johannes blev savskærer i Australien. Takket være at forbindelsen til familien i U.S.A. har holdt, har vi nu kopier af de breve, jeg her bringer. De to breve fra 64 er originale, skrevet med blyant og gammel gotisk skrift.

Brev fra Jens Mortensen til Anne Marie Alexandersen

Sønderborg 3. Marts 1864.

Mine egne Venner.

Af Naade kan jeg igjen skrive dig til i Dag, min Ven, og lade dig vide, at jeg saavel som Alle Bekjente ere Raske. Denne Gang var jeg dog ikke sammen med dem, men der blev dog nogle af anden Compagn. ramt ved Patrollien, og da jeg var udsadt som Avertissemangspost, var der mig dog sendt et Par Kugler, som dog gik langt uden om. Du skal hjælpe dig med lidt denne Gang, da min Leilighed til at skrive kuns er simpel; men saa skal du i stedet have din egen Jens, som han er vendt tilbage fra Forpost, det ligner ham godt, men er dog noget madt (brevet indeholdt et portræt). Lev nu vel, og lev i Haabet, maaske det snart kan gaa over til Beskuelse, og vis ikke før, saa vil vi leve i den sikre Forvisning, at hisset skal det ske af Naade efter Forjættelserne, som vor kjære Frelsermand har skjænket os Arme. Jeg er bange

for, at jeg skriver dig for ofte til, men da jeg synes, der er længe imellem, at jeg faar Brev, saa tænker jeg, nu skal hun have et. Dit af 25. har jeg bekommet, og Kristians med, hils og tak ham mange Gange. Brændevinshumlen kan du gjøre, som du vil. Indser du ingen Fordel og Handel derved, saa hol kuns op. Du skal ikke være bange for de 8 û (Pund) Tobak, jeg skrev om, for de skal nok blive Ædt (?), det kan sælges i? (Massevis?)

Hils A. Katrine, de gamle og vore deltagende Venner.

Farvel, lev evig vel.
Lig trygt i Lammets Side,
Tag Kraft af Jesu Blod
saa længe du skal stride.
En Krone bier dig
naar du af Tiden gaar.
Farvel, min Ven, Farvel.
Lig trygt i Jesu Saar. –

det beder og ønsker dig din af Krig med Længsel ventende

Mand Mortensen.

Hil(s) og Kjøs til vor lille Datter, og du skal ogsaa have en sendt (?)

Jeg var længe i tvivl om, hvor han havde det vers fra. Tilfældet kom mig til hjælp. Hos en onkel fandt jeg den bog, han har fundet det i. Det er fra indledningsverset, omformet og gjort personligt, til en lille bog, der var så snildt lavet, at den lige kunne ligge i en soldats brystlomme. Bogen er et optryk af den i 1750 udgivne: *F. Boye: „Skatkiste, bestaaende af udvalgte og med Blod besprængte Blomster, af den salige Autor opsamlet under Jesu Kors“*. Til hver dag i året er der en side med et gudeligt vers, formet over et skriftord. Der er ingen tvivl om, at i den lille bog har soldaten under nederlagets kamp, så snart der var stunder, hentet nyt mod og tro.

Senere har de sikkert brugt den som andagtsbog i hjemmet. Derom vidner, at min oldemor med blyant nu og da har angivet ude i margin, hvilken melodi netop den dags vers kunne synges på. Ofte

har det været: Sorrow og Glæde de vandre tilhobe, O, Gud, du fromme Gud eller: Naglet til et Kors paa Jorden. —

Brev fra Anne Marie Alexandersen til Jens Mortensen

Til Underkorporal J. Mortensen
16. Regiment, 3. Kompani No. 136

Rodstrup den 16. Juni 1864

Min egen elskede Ven!

Blot nogle faa Ord har jeg paa Hjertet, som jeg saagjerne vil tale med dig om, min Ven. Moder var henne hos gamle Mads i gaaer, og da blev Daabsdagen bestemt til Søndagen den 26. Juni, men dersom du kunne faa Tilladelse til at komme hjem første Søndag, da er baade Mads Jørgens og Maleenes (Malerens) rede til at komme den Dag, jeg kan ikke vide, om din gode Kaptain ikke vil give dig lov endgang endnu i Vaabenhvilen, jeg vilde saagjerne have dig, min kjære Mand med ved den hellige Handling. Vis ikke du kommer, er det bestemt til næste Søndag. Jeg er bange for, at jeg har gjort dig bekymret, fordi det varer saa længe, inden du har mit Brev, da jeg havde det færdig i Søndags kunde jeg ikke faa det til Sønderø, det kom først dertil i Tirsdags. Vær nu hilset paa det allerkjærligste fra din oprigtige Kone og dine 2 smaa Piger, de sender mange Køs til deres kjære Fader, nu vogner den lille op, jeg maa hen at give hende sin Taar, hendes Øine er helt kommet sig. Lev nu vel, min kjære Ven, til vi igjen maa samles, gid det snart maatte skee, ihast.

Det fremgår af kirkebogen for Skamby sogn, at dåben fandt sted den 19. juni 1864. Det er vel usandsynligt, at han har kunnet løsgøre sig med så kort en frist. Brevet er skrevet den 16. Under disse omstændigheder blev min farmoder døbt og fik navnet Kirsten Jensen.

Ungdomsbillede af Kirsten Jensen, f. i Rostrup, Skamby sogn 1864, død i Veflinge 1945. Gift med gårdmand Hans Rasmussen, Veflinge Stormark.

Sidste breve fra Anne Marie til Martin Theodor

Årene går, og mod slutningen af århundredet er i alt fald Anne Marie blevet syg og træt. Det næstsidste brev til sønnen i U.S.A. er skrevet med store bogstaver, der vakler hen over papiret:

Jeg er ikke saa syg i Dag, maaske jeg faar Lov at være lit Længere henede endnu, De aller Kjærligste hilsener fra dine gamle Forældre.

Vi har det saa godt Baade i Aandelig og Timelig henseende.

Levvel med Jesus
vor store Dreng.

Den sidste hilsen er bemærkelsesværdig. Hun har ikke kræfter til at finde på, hun har ikke mere at fortælle, hun skriver blot med rystende hånd:

Min kjære Dreng!

Herren Velsigne og bevare Dig. Herren lade sit Ansigt lyse over dig og være dig Naadig. Herren løfte sit Aasyn paa Dig og give Dig Fred. Amen.

Herren beskytte og bevare dig, holde sin Haand over dig og give dig hver Dag, hvad du behøver baade til Sjæl og Legeme.

Saa skal du ikke frygte, mit Barn, du er i Guds Haand.

Din Moder.

Sammenlignet med dette menneskelige dokument falder Jens Mortensens breve lidt snakkende ud, men også disse rummer dybder og siger noget om et trosliv, der altså også fandtes på Nordfyn.

Brev fra Jens Mortensen til Martin Theodor

Rodstrup d. 19. Juni 1898

Kjære Barn! Guds Fred!

Det er nogen Tid siden, vi modtog dit Brev med den glædelige meddelelse, at du havde bestaaet din Examen. Det var Meningen at jeg ville skrive strags, men flere Omstændigheder lagte Hindringer i Veien, deriblandt den, at du skrev, at du vilde skrive saa snart du fik dine Karakterer at vide; men nu kan vi alligevel ikke vente længere. Som du jo nok ved (og har faaet Meddelelse om saa tit) har Kristian jo været hjemme 1 Aar og været syg, gaaet og ligget eftersom Smerterne har været smaa eller store. Naar de var smaa, havde han Haabet om Helbred, og naar de var store saa svandt Haabet jo mere, og saaledes vegslede det til lidt før Paaske. Siden den Tid har han stadig maattet holde Sengen og lidt mange

og store Smerter i Maven, Knæerne og Fødderne. Vi har søgt 5 forskellige Læger, som omtrent har behandlet ham for hver sin Sygdom indtil den sidste, som erklærede, at Maven eller Mavens underdel var besat med Tubertler, og at der ingen Redning var for ham. Saaledes har han henligget i 11 Uger og stadig tabt mere og mere og til enkelte Tider under meget store Smerter indtil Søndagen d. 12. Juni kl. 9 Aften. Da slap hans frigjorde Aand ud af det stakkels forpinte Legeme, som blev jordet d. 17. Juni for at hvile i Fred til Opstandelsens Morgen; men Gudskelov saa er Tubertlerne og al anden Slugter (?) rensat af den udpinte Benrad (for der var ikke andet tilbage en Ben og Skind – med Undtagelse af de Steder, hvor det var slidt af ved at ligge) saa bliver Aand og Legem igen forenet i Uforkrænkelighed. Ja, i Jesu Navn Tak, fordi han er gaaet forud for os to gamle. Det havde vi ængstet os noget for; for skulde han have levet, havde han aldrig blevet andet en som en forkuet Krøbling; han var ikke vogset en Tomme hverken paa Længden eller Førelsen, siden han blev Konfirmeret, og nu til sidst veiede han ikke mere en 50 Pund.

Det har altid været vores Bøn baade for ham og Eder alle, om at I maatte komme til at høre Jesus til, og saa, naar I var kommet dertil, at han saa vilde bevare Eder fra Verden, og dersom han ikke kunde bevare Eder, naar I som vogsne kom ud i den forføriske Verden, om han saa vilde tage Eder hjem, førend I kom ud og blev rigtig besudlet af den. Nu har den kjære Frelser forudset, at Kristian ikke har kunnet modstaa Verdens besudlede Lyster, naar han har naaet den Alder. Derfor har den kjære Frelser hørt vor Bøn og taget ham hjem, ja Gud ske Lov. Kristian har aldrig som Barn haft Lyst til, hvad vi kalder Verdens Tant eller Gøil, og strags han kom til Horsens, kom han ind i Ynglingeforeningen (skønt rigtignok mod Onkelens og Familiens ønske, og af dem maatte han tit høre Haan og Spot derfor). Der i Foreningen havde han sit kjæreste Sted og der søgte han stadig hen i sin Fritid, der var hans bedste Hjem, det talte han tit om med Liv og Varme, hvordan de ældre der omfattede ham med Venlighed og Hjertelighed, saa vi tør nok sige, at han ikke har været ude af sin Daabs Naade. Men derfor var han jo alligevel en Synder som trængte til

en Frelser, og det tror jeg nok, det gik først rigtig op for ham nu paa hans sidste smertefulde Leie. Nu turte han trøstigt lægge sig i sin Frelsers Arme og i ham leve og dø. De sidste Døgn var strenge for ham med Smerter; men han bar dem med stille Taalmod og med fuld Bevidsthed indtil det sidste, da med eet slaar han ud med den ene Arm og siger Jesus Hjelp. Dermed aabner han sine Øine og ser stivt i Veiret, med et Smil paa Læberne svinger hans frigjorte Aand sig ud af Jordklimpen og hæver sig hjem til ham paa hvem han har Haabet og Troet for at beskue ham som han er, fuld af Naade og Sandhed.

Og saa siger vi Gud og Faderen Tak i Jesu Navn ogsaa for dette. Nu har vi to gamle ikke mere at leve for, og vor Længsel stunder kun derhen, hvor vi igjen maa samles med de tre forudgangne kjære, og der venter vi at samles med hele Flokken for aldrig mere at skilles, ja Gud ske Lov. Vi andre er raske og hele Familien ogsaa. Din Moder er det beste, hun har været i flere Aar, hun har kunnet passe og pusle om Kristian, vi andre løftet og flyttet ham. Hun reiste i Gaar med Johannes til Esbjerg og bliver derovre 8 Dage. De venligste Hilsener fra os alle.

Din Fader.

Vi ser her en nordfynsk husmand kæmpe med det evige spørgsmål: Hvorfor? Ud fra, hvad han har levet, læst og hørt, skimter han et skrøbeligt mønster af mening. De to forældre har sat deres håb til opstandelsen, og uden at nævne det hengiver de sig i Guds vilje. Der skulle ikke gå lang tid, før døden igen gæster det lille hjem. Det handler næste brev om.

Brev fra Jens Mortensen til Martin Theodor

Rodstrup d. 4.-9.-98

Guds Fred, kjære Barn!

Det er alt længe siden, vi modtog dit Brev, som jo skulde have været besvaret for længe siden; men flere Omstændigheder og den ustadige Høst har lagt Hindringer i Veien. Men nu er der en

Omstændighed, som tvinger mig til at gribe Pennen i Aften, skjønt det er sildig og dette er det 7. Brev. I Morges Kl. 7 reiste din Moder Hjem (ja, hun er rejst Hjem, kjære Martin) til sin og vores Frelser for at skue ham som han er, fuld af Naade og Kjærlighed.

Hun har i det sidste Aars Tid været det beste, hun har været i mange Aar (untagen til at gaa), hun kunde gaa og pusle og pleie Kristian, mens han var her, og siden hans Dø været ualmindelig frisk til i Fredags Aften. Da gik hun rask i Seng efter om Eftermiddagen at have hostet nogle enkelte Blodklatter op, men saa med et et Øieblik efter at hun var kommet i Seng tog Blodet løst saa volsomt, og saa havde hun saa meget tungt ved at faa Luft paa Grund af, at Halsen var fuld af Blod. Dette varede omkring ved $\frac{1}{2}$ Time. I Løbet af Natten fik hun lignende Anfal, vi fik saa Bud efter Lægen i Uggerslev, som beordrede Is. Han kom saa Løverdags Morgen og saa til hende. Om Løverdagen havde hun 2 lignende Anfal; men saa Natten mellem Løverdags og Søndag laa hun rolig og stille og sov af og til, klagede ikke over andre Smerter en: jeg er saa dødstræt og saa det stakkels Hjerte, men det er jeg jo saa vant til. Ved Kl. var 5 i Morges løste jeg Thea af med at vaage. Saa talte vi om gamle Dage og de nye, som hun nu snart skulde til at begynde paa. Saa bad vi i Forening og sagte vor Frelser tak for den Tid, han har forundt os at vandre sammen og gjorde Bestemmelse om at mødes der Hjemme og lyste hele Flokken hen under Frelserens Kors, og bad om, at I alle der maatte blive, indtil I ogsaa maatte naa Sabbathshvilen. Derpaa bad hun mig om at hilse Eder allesammen; men mest Martin, ja, siger hun, de er mig jo alle lige nær allesammen. Saa Kl. 7 begynder hun at hoste igen. Vi hjalp hende op paa en Stol (hun kunde ikke faa Luft, naar hun laa i Sengen). Der kom lidt Blod, men hun kunde ikke faa det op, og et Par Minutter efter sov hun roligt og stille hen i Theas og mine Arme.

Ja, Gud ske Lov nu er hun fri for Smerter og Savn og er naaet sikker i Havn. Nu staar jeg ene tilbage med Savnet, men ogsaa med mange lyse og kjære Minder fra den Tid, vi har vandret sammen, og saa er der jo kuns en kort Tid, saa faar vi Lov at samles igen, saa skal vi aldrig mere skilles, ja Gud ske Lov.

Hun bliver begravet Fredag d. 9. dennes. Vil du hilse din Pige og andre gode Venner, og selv vær du hilset fra din Søster og Fader.
 God Nat, min Dreng
 Gud i Vol.

De næste breve er ikke så sindsoprivende. De fortæller løst og fast. Datteren Thea er blevet gift med husmand Hjære Chr. Hjæresen. De to unge har overtaget husmandsstedet, og Jens Mortensen er kommet på aftægt. Sønnen Johannes er ramt af den store lock-out, hvilket bliver årsagen til, at han med sin familie emigrerer til Australien.

Brev fra Jens Mortensen til Martin Theodor

Rodstrup 22 Aug 1899. 13. Søndag eft. Trin.

Vor Herres Jesu Kristi Naade være med Eder.
 Kjære Børn!

Det var lige midt i den travle Høsttid, at jeg modtog en hel Masse Breve og Pakker fra dig, som nær havde sat hele Nabolaget i Forvirring, hvad al det dog kunde være. Vi var nemlig ikke Hjemme (var til Jens Madsen at høste) og da jeg kom Hjem om Middagen for at røgte Kør og Svin havde Posten lagt al dette hos Smedens, hvis Kone da kom farende med det i Forklædet, med Undren over, hvad dog al det kunde være. Den Dag fik han ikke sin Undren tilfredsstillet, men først nogle Dage efter. Men nu, Tak for det al sammen, det er enu ikke besørgt alt. Jeg har jo da ikke kunnet naa at reise saa mange Steder nu i denne travle Høst; for travl har den været, der har ikke været eet Minuts Ophol fra vi begynte paa Rugen til det sidste kom i Hus. Det har været og er enu en meget ualmindelig stærk Tørke her hele Sommeren med megen Varme og afveglende brasende Storme, saa alt visner, der er ikke Tale om at finde en grøn Græsstive i Markerne. Køerne er ogsaa de fleste Steder sat paa Stald og vinterfodres. Vi har tre Køer og skulde gerne have solgt En, men kan vel daarlig nok faa Penge for den. Nu har vi kjøbt noget Korn paa Øster Egense Strand og

ogsaa faaet det høstet og indavlet, saa vil vi foreløbig prøve Vinteren og saa haabe paa bedre Tider.

Her gaar alt sin gamle Gang. Den unge Mand (svigersønnen) tjener fremdeles ved J. Madsens og bliver der ogsaa foreløbig i Vinter, og jeg gaar saa og passer hans Kone, Kreaturerne og hele Eiendommen, som det var mit (og jeg tror ogsaa til hans Tilfredshed.) Jeg har gaaet en hel Del ved J. Madsens i Høst, men naar jeg saa syntes det blev for strenge, saa gik jeg Hjem til Kreaturerne. De var ogsaa helt glade ved mig, naar jeg kom. Sidste Uge har jeg været der hele Ugen og lavet til Damptærskning, som foregik Torsdag og Fredag, saa kommer jeg der vel nok ikke mere for det første.

Nu skal jeg ud omkring at male og tække en lille Tid for at tjene noget til noget Tobak. – Nu er det saa snart et Aar siden Vor Mor fik Lov til at faa Sabatshvilen, hvorlænge jeg saa skal vente, staar i Vor Faders Haand; men jeg længes efter at vandre herfra for at se Frelsermanden som han er, fuld af Naade og Kjærlighed, og for at samles med mine kjære. Der er kommet en Mindesten paa deres Grave, hvorpaa staar: Minde over Ane Marie Alexandersen, f. 20 November 1834, d. i Rodstrup d. 4. Sept 1898. Og Søn, L. S. Kristian Jensen f. 20 Feb. 1880, d. i Rodstrup 12. Juni 1898. – Vi ses igen, og Intet skal tage vor Glæde fra os. –

Jeg har faaet 2 temmelig store Kultegninger af dem, som ligner godt. I Dag er det 19 Aar siden, Peder reiste Hjem.

Du har vel nok hørt om den store Luk-ud, der er mellem Mester og Svende her i det lille Danmark. Den har nu varet i 3 Maaneder og ingen Udsigt til nogen Forandring. Johannes er jo ogsaa blandt de udelukkede. Han var her med hele Familien til Paaske og blev her en Uge, var ogsaa i Veflinge en Uge, men saa vilde de hellere Hjem for som han mente at kunne gnave sig lidt Arbeide; men forgæves. Mesterne har sikret dem hos alle Forhandlende og Fabrikker, at de ikke maa sælge de Udelukkede noget at arbeide i. Og saa snart Bygherre eller en anden selv fra Landet vil købe noget, skal han forpligte sig til ikke at tage nogen Udelukket til at arbeide. Vil han ikke det, faar han intet. Hverken i Tyskland, England, Norge, Sverige er der nogen af dem, der kan faa Arbeide.

Johannes reiste saa til England efter at have været Hjemme, fik ogsaa Arbeide, men kuns fordi han havde en tysk Vandrebog, saa kaldte de ham en Tysker. Det ser sort ud for mange med at klare sig, ogsaa for Johannes, men Vor Herre ved Raad.

Nu har du jo faaet dig et Par Heste, trænger du saa ikke til en Stalddreng? saa kan jeg komme over at passe dem, for Kusk duer jeg ikke til, for mit Hoved begynder at hænge saameget ned efter Støvets Moder, – saa jeg faar Eder ikke at se her; men saa derhjemme, lad os sætte Stevne der og blive ved at jage derefter, indtil vi naar Maalet vore Sjæles Frelse. – I Veflinge gaar alt ved det gamle. Anna skal nu konfirmeres til Mikkelsdag. Motag saa til Slut den kjærligste og hjerteligste Hilsen fra de Unge og fra Eders gamle Fader, som herved sender Eder sin Velsignelse og ønsker, at I maa blive til Velsignelse for mange.

Jens Mortensen.

Brev fra Jens Mortensen til Martin Theodor

Rodstrup af 13 Octob. 1901

Vor Herres Jesu Kristi Naade være med Eder.

Kjære Børn!

Jeg ved ikke hvordan det kan være; men jeg synes altid, det er saa længe imellem, at jeg faar Brev fra mine Dreng, mon de skulde have glemte, at de har en gammel Fader her i Udlændighedenslandet enu? eller de vil ikke skrive til ham, fordi han har været et *Skarn* imod dem, mens han havde Magt over dem? Na! Jeg føler ingen Bebrejdelser, fordi jeg har banket Eders Rygstykker engang imellem, og det gjorde jeg enu, hvis jeg havde eder her (om jeg kunde), fordi I ikke vil skrive. Dette være nu Indledningen, saa kommer Brevet.

Det er vel nu saadan en 10 a 11 Uger siden, jeg motog dit Brev, derfor mange Tak. Da var Svigerfader jo meget daarlig, er han bedre? – eller er han gaaet Hjem?

Her gaar alt ved det gamle. Mit Herskab er i Dag i Kirke, og

jeg er Røgter og Barnepige. Jeg har ikke været i Kirke uden et Par Gange i Sommer, da mine Ben er saa daarlige, at jeg ikke gaar mere en som jeg er nødsaget til; men gaa og passe de huslige Sager her i Hjemmet kan jeg nok, og saa, al andet Arbeide lader jeg fare, baade at tække og slagte. Derimod gaar jeg og fetmaler enu, og deraf har jeg ikke haft saa lidt i Sommer. Ellers har jeg det godt, kan reise og lægge mig, naar jeg vil; men du kan jo nok forstaa, at jeg maa op om Morgen, naar jeg skal gaa med hele Huset med hvad dertil hører, paa mine gamle Skuldre, saa er der ikke lidt at bære paa. Hjere er jo ikke Hjemme, uden naar der er noget særegent Arbeide.

Fra H. C. Lumby skal jeg hilse (hans Kone har været her for en Tid siden) og spørge „Hvorfor De Ikke Maatte Faa Noget Billede Af Pastor Jensen I Staplehurst Eller Af Hans Familie?“ (H. C. Lumby var ven af familien og boede på Bogense-kanten).

Bech og Børresen (Vilhelm Beck fra Indre Mission og H. P. Børresen fra Santalmissionen) har du naturligvis spurgt er gaaet Hjem; men om du har hørt, at Pastor Thomsen, som var i Norup, ogsaa har faaet Hjemlov, ved jeg ikke. Han døde af Tyfus, og han havde en Søster hos sig, som døde af Sorg over ham om Morgen, som han saa reiste Hjem om Aftenen.

Fra Johannes har jeg ikke hørt, siden sidst i Juli. Brevet var skrevet først i Juni. Da var Familien lige kommet derover (til Australien) sunde og raske efter en Reise paa 9 Uger og eneste Skandinavere paa Turen, hun skrev den var lang og trist. Han har godt Arbeide og fortryder ikke, at han er kommet der.

I Veflinge (hos datteren Kirsten, der var gift med Hans Rasmussen, Veflinge Stormark) er alt ved det gamle. De var her i Fredags paa Grund af, at vor Gris var dø! Frederik Frederiksen (en nevø, Nyhus i Veflinge) er blevet gift igen, med en Søster til den første Kone. Nu er hun blevet angrebet af Lupus i Næsen (en Begyndelse til Kræft).

Nu har jeg ikke mere at meddele denne Gang uden dette, at jeg længes Hjem, Hjem at beskue min Frelser og ret komme til at Love og Takke ham for hans forunderlige store Naade, Kjærlighed og

uendelige lange, lange Langmodighed imod mig, fordi han har gjort alle Ting, ja Alle Ting saare vel for mig den usleste af alle Syndere.

Vær nu hilset paa det hjerteligste fra os Alle.

Hils Guds Børn og gamle Lene fra Kirkebladet.

Jens Mortensen.

Martin Theodor Jensen, født i Rodstrup, Skamby sogn, 1870, kom til U.S.A. 1. juli 1891. I 1899 havde han fået afgangseksamen fra præsteseminariet Dana College i Blair, Nebraska. Efter ordination blev han præst ved en kirke i Stablehurst samme år. Fra 1902 til 1909 var han i Owatonna, Minnesota. Senere tjente han som præst ved forskellige kirker under The United Danish Ev-Lutheran Church.

Den 31. maj 1899 var han blevet gift med Johanne Marie Thomsen, født 21. januar 1875 af danske forældre i Hutchinson, Minnesota.

Det næste brev, skrevet til svigerdatteren, er det sidste, vi har fra hans hånd. Det er da også som en slags åndeligt testamente. Det er skrevet af en lægmand, præget af hans bibellæsning og andagtslitteratur af hernhutisk-pietistisk observans, men her som ellers, når han udtaler sig om sin tro, er det personlig tilegnet. Det er en levende teologi, teologi på gulvet.

Brev fra Jens Mortensen til Johanne Marie

Rodstrup af 25. April 1904.

Kjære Svigerdatter!

Naar din Mand (min egen Dreng) ikke har Tid til at skrive, saa skal han heller ikke have Brev fra mig denne Gang, saa kan han se, hvor godt det er! Tak for dit Brev, det var jeg glad ved, og tak for Hilsen fra dine Forældre. Der har jeg et Spørgsmaal, som jeg tit har tængt paa, men aldrig huske at spurgt om. Er dine Forældre dansk Fødte? og er du født Amerikaner? Nu tænker jeg, at jeg i det første Brev maa faa min Nysgerrighed tilfredsstillet.

Ellers gaar det nu for Tiden temmelig godt her. Børnene har været meget syge en Tid af Hoste og Slim paa Lungen og Luftrør, saa vi mange Gange troede, de hafte blevet kvalt. Den lille fik vi hjemmedøbt og fik Navnet Peder Alexander Hjeresen. Hans* nævner og han flyttede omtrent paa en Gang, den ene vil vi Haabe til Fred og Hvile efter et langt Liv (74 år, det drejer sig om malermester i Horsens Peder Alexandersen), den anden til Savn og Skuffelse, Kamp og Strid, for at han engang ved Guds Naade kan havne Hjemme. Thea gaar hver Dag og er ikke vel, men bliver dog stadig ved at holde den gaaende oppe.

Jeg er som sædvanlig hvert Foraar ikke rask. I alle Paaske Heligdage var jeg meget daarlig og maatte blive i Fjederne en Ugestid. Betændelse i Halsen og Struberøret med en volsom Hoste, som saadanne afkræftede mig, at jeg enu ingenting kan bestille uden at se efter Børnene og Kreaturerne. Jeg er saa træt, kan intet spise, al Maden er mig ægel, og saa snart jeg rører mig til lidt Arbejde, kan jeg ikke faa Luft, saa det er just ikke allerbest med mig.

Men alting tjener jo dem tilgode, som elsker Gud, og det er det, jeg daglig gerne vil øve mig i: at komme til at elske den kjære Gud og Fader gennem min Frelzers store Fortjeneste til og for mig. Vi er jo heller ikke kommet her for andet en for at lutres og renses for al det Djævelske, som den gamle Ærkefjende har faaet ført ind i vort Kjød og Blod, og det kan vi jo ikke rense os selv for. Derfor kom jo den kjære Frelser og maatte lide og stride og døie for at faa os rensede til at blive Guds Eiendom. Og Gudske-lov, at min Frelser har givet mig gamle Synder Naade til at tro, at alle mine Synder ere aftvættede i hans Blod, saa jeg tør træde frem for den hellige og retfærdige Gud som en benaadet Synder og maa kalde ham kjære Fader. Ja, det er en overvættets Naade, at en saa gammel forhærdet Synder maa tro at være Hellig.

Jeg lever saa hver Dag saa godt, jeg formaar, som denne Dag er den sidste. Et ved jeg, den kommer engang, naar, hvor, hvordan ved jeg ikke; men det er ogsaa lige meget, for han har forløst mig,

* Den person, et barn opkaldes efter.

den trofaste Frelser, han vil ogsaa nok lade sin Kjæp og Stav trøste og støtte mig gennem Dødens Skyggedal.

Fortsættelse. – Jeg blev forstyrret med at skrive i Søndags, saa maa jeg fortsætte i Dag (St. Bededag). Jeg ved ikke, om I kender den Dag i Amerika? I den engelske Kirke kjendes den nok ikke. Det er lidt bedre med mig i disse Dage, men blot jeg nu kan komme til nogle Kræfter igen. Vi har en Tid haft et ualmindelig godt Veir med Solskin og Varme, men nu i disse Dage har vi Regn og Kulde, saa det dirrer i mine gamle Lemmer.

I Morgen skal vi om Gud vil have vor Sæd saact. Det er første Gang i 44 Aar, jeg har maattet opgive at ustø Sæden. Nu i Sommer har Hjere maattet forbeholde sig nogle Dage til sin Raadighed, paa Grund af at jeg gør Strike, men det hører jo ogsaa med til Nutidens Maade.

Kristi Himmelfartsdag skulde vi om Gud det vil have vor lille Dreng fremstillet for Menigheden. I kommer vel med? Naa, ja, – der skal jo saa komme nok en Dreng ovre hos Eder ogsaa. Ja, jeg kan nok aldrig blive færdig med at bede for de underfulde Skabninger i det underfulde Dyb. Saa snart jeg er færdig med den ene, skal jeg til at begynde paa en anden. Den kjære Frelser skal have Tak, han har hørt det første af mine Bønner, „sunde og velskabte Skabninger baade paa Legem og Sjæl.“ Og saa haaber vi, at han ogsaa vil opfylde det sidste, „at de maa komme til at høre ham til baade i Tid og Evighed“. Og dertil skal I Forældre jo være deres første Veiledere.

Vær nu hilset paa det kjærligste fra hele Familien her i Huset, men mest

fra Bedstefader.

Jens Mortensen døde den 11. januar 1907 og blev den 18. januar begravet fra Skamby kirke. Jeg har ikke kendt ham, og min fader har knapt nok omtalt ham. Alligevel træder både hans og Anne Maries billede tydeligt frem gennem disse breve, der blev bevaret, fordi de skulle den lange vej over havet. Nordfynske småkårsfolk, som levede et rigt indre liv, der nok tåler at komme frem i lyset, taler til os over den lange afstand.